

En vårdcentral med specialkompetens.

Alla vinner på en adekvat sjukvård

Asylsökande belastar akutsjukvården i hög grad. Också nyanlända flyktingar har ett högt ohälsotal, vilket förhindrar medverkan i introduktionsprogram och försenar eller omöjliggör svenskinläring, yrkesutbildning och inträde på arbetsmarknaden. Med en samlad specialistkompetens kan man möta de särskilda behov som dessa grupper har och samtidigt utgöra en resurs för hela sjukvården.

– Vi kan migrationshälsa

→ År 2000 fick Primärvården i Uppsala i uppdrag att utarbeta en flyktingmedicinsk verksamhet för asylsökande. Även nyanlända flyktingar mottagna i kommunen skulle omfattas av hälsosamtal. På hösten samma år startade Flyktinghälsan Cosmos i husläkarmottagningens lokaler på Samariterhemmet. Genom samarbetet inom RE-KOMP har verksamheten utvecklats till Migrationshälsan Cosmos och stödjer migranter även efter det att de fått uppehållstillstånd.

Asylsökandes rätt till hälso- och sjukvård regleras i en överenskommelse mellan stat och landsting och omfattar all vård för barn under 18 år, barn- och mödrahälsovård, preventivmedels- och abortrådgivning och i övrigt omedelbar vård och vård som inte kan anstå.

– I samhället har man ofta mycket vaga uppfattningar om de asylsökandes rätt till vård, säger Annika Ågren, sjuksköterska och projektledare för Cosmos. Också inom sjukvården. Det gör att många skickas runt i sjukvårdssystemet. Därför är det värdefullt att Cosmos utvecklar en specialistkompetens inom migrationsmedicin och på så sätt kan utgöra en resurs i hela Uppsala läns landsting.

På Cosmos arbetar ett team som består av läkare, sjuksköterskor, undersköterska, barnmorska och en psykiater på konsultbasis. Tillsammans har de stor erfarenhet av arbete med människor som befinner sig i kris. Annika Ågren menar att det är den samlade kompetensen som gör teamet professionellt inom området migrationshälsa.

– Styrkan är att vi kan patientgruppen och att vi har utarbetat goda strategier för hur vi bemöter dem. Det handlar till exempel om en gemensam hållning för att urskilja flyktingkris från traumatiska upplevelser, och att skilja psykosociala problem från psykiatriska. Det handlar också om att beakta hela familjens situation och speciellt barnens.

Hälsosamtalet är värdefullt

Migrationshälsan Cosmos är öppen för de ca 450 asylsökande som bor i Uppsala län varav majoriteten i Uppsala. Dessutom

Mohainior Rahnam med mamma i Cosmos väntrum.

genomför Cosmos hälsosamtal med de upp emot ca 300 flyktingar som placeras i kommunen varje år.

Alla nyanlända, både asylsökande och flyktingar, erbjuds ett hälsosamtal. Hittills är det helt frivilligt, men de flesta kommer. Då tas prover, enligt överenskommelse med smittskyddsläkaren, och man går igenom patientens sjukdomshistoria och hälsoproblem.

– Det är värdefullt att ha sjukhistorien från början, säger Annika Ågren. Förr eller senare träffar vi dem ändå, och om vi har bakgrunden har vi lättare att ge dem rätt vård.

Många asylsökande är högkonsumenter av sjukvård. På hälsosamtalet ger man råd som kan förebygga ohälsa. Man informerar om egenvård och om i vilka situationer man bör söka vård. Det gör att besöken på akutmottagningar och vårdcentraler minskar.

Hälsosamtal erbjuds också anhöriginvandrare och invandrare utan flyktingbakgrund.

– Om vi kunde hitta rutiner för att ta emot alla nyanlända på hälsosamtal, skulle vården ha mycket att vinna, menar Annika Ågren. Det svenska sjukvårdssystemet är krångligt. Om alla nyanlända får rätt information från början, undviker vi mycket rundgång.

“Ute på vårdcentralerna vet man väldigt lite om asylsökandes rättigheter.”

“Vi måste skilja på psykosociala problem och psykiatriska problem.”

Stort behov av hälsoinformation

Sedan ett par år ingår ett utvecklingsarbete på Cosmos som ett delprojekt i RE-KOMP. Det har framför allt inneburit ett större fokus på information och rådgivning. Att ge hälsoinformation har blivit en viktig del av Cosmos verksamhet.

Personalen på Cosmos besöker regelbundet nyanlända gymnasieungdomar som deltar i Vi Knäcker Koden. De som deltar i svenskundervisning för invandrare i Hälsospåret och i NybyVisions verksamhet får också information från Cosmos. Informationen handlar om hur sjukvården fungerar. Man vill förmedla en "svensk" syn på hälso- och sjukvård, och pratar mycket om när och var man ska söka vård, och om egenvård. Livsstilsfaktorer som kost, motion, sömn och droger är viktiga områden att ta upp. Barnmorskan har information för kvinnor.

Teamet på Cosmos informerar också andra – vårdcentraler, skolsköterskor och flyktinghandläggare. Det är viktigt att alla som kommer i kontakt med asylsökande och flyktingar känner till att det finns en särskild migrationshälsa.

– Hälans betydelse har underskattats

Sören Bergqvist är landstingsråd i Uppsala läns landsting. Han menar att man som huvudman ser att sjukvården för asylsökande, flyktingar och invandrare inte alltid fungerar. De är inte nöjda, myndigheterna är inte nöjda och det kostar mycket tid och pengar.

– Därför behövs den särskilda kompetensen som finns på Cosmos. Människors erfarenhet av och attityder till sjukvården varierar så mycket och vi har allt att vinna på att ge en god första kontakt med svensk sjukvård.

Hälsosamtalet är något som Sören Bergqvist vill lyfta fram. Han menar att det är ett viktigt redskap för att öka sjukvårdens beredskap. Genom att lotsas rätt direkt, sparas individen onödigt lidande och vården kan fungera adekvat.

– Hittills har vi underskattat hälsans betydelse för integrationen, säger Sören Bergqvist. Hälsan är viktig för inlärningsprocessen och för möjligheten att ta del i samhället och bli självförsörjande. Att tidigt se och förstå signaler och att förkorta vårdkedjorna är därför högprioriterat.

Sören Bergqvist,
landstinget i
Uppsala län.

Några viktiga punkter:

- Utarbeta gemensamma arbetssätt i samarbete med berörda organisationer.
- Avsätt tid för reflektioner tillsammans.
- Skapa rutiner för hälsosamtal för alla nyanlända i kommunen.
- Upparbeta stabila rutiner för överförande av journaler.
- Informera utåt, det är viktigt att verksamheten är känd.

Inte bara den vanliga klappen på axeln

– På en vanlig vårdcentral upplevs våra patienter med sina ibland lite diffusa symptom, som gnälliga och vårdkrävande, säger Nasrin Saleh som är undersköterska på Cosmos.

Huvuduppgiften är att stärka de vårdsökande i den svåra situation de befinner sig. Därför är samtalet så viktigt. På Cosmos tar man sig tid att lyssna och förklara. Man anlitar tolkar som har speciella kunskaper inom medicin och omvårdnad.

– Ett besök hos oss brukar ta en timme, berättar Nasrin. Vi förstår deras kultur och vi är vana att tala via tolk. Det gör att de känner sig tryggare.

– På hälsosamtalen brukar vi prata om de symptom som ofta är effekten av asylsituationen. De känner igen sig och blir ofta lättade när de får höra att det de lider av inte är någon allvarlig sjukdom och att de själva kan lindra sina besvär.

Solweig Backlund, sjuksköterska på Cosmos, håller med om att det är tryggheten som är viktigast. På Cosmos finns den kompetens och erfarenhet som krävs för att bemöta människor som befinner sig i kris.

– Vi vågar ta de svåra samtalen. Det är viktigt att bemöta, att visa att du har sett personen. Det är en fråga om respekt och lyhördhet, inte bara den vanliga klappen på axeln.

Avlastar sjukvården

Verksamhetsvolymerna på Cosmos uppskattas till ca 600 läkarbesök per år för asylsökande och ytterligare ett 50-tal för kommunplacerade flyktingar. Vidare genomförs

Fakta, kostnader och vinster

Målet för Equal är ett arbetsliv utan diskriminering och ojämlikhet präglad av mångfald. Alla människor ska ha samma chans i arbetslivet och ha samma rätt att få arbeta och behandlas rättvist på arbetsplatsen.

Migrationshälsan Cosmos finansieras av:

Uppsala kommun	24 %
Landstinget i Uppsala län	51 %
Equal	25 %

För individen innebär relevant vård och bemötande att förutsättningarna att delta i Migrationsverkets organiserade verksamhet eller kommunens sfi ökar. Därigenom förkortas vägen till egenförsörjning och kommunens utgifter för försörjningsstöd minskar. Migrationsverkets och landstingets kostnader för psykvård minskar.

Den samlade specialistkompetensen är en resurs för hela sjukvården när det gäller att möta och vårda en grupp med mycket speciell och svår sjukdomsproblematik. Arbete pågår för att säkra Migrationshälsans framtid i landstingets ordinarie verksamhet.

ca 700 sjuksköterske- eller undersköterskebesök och 200 barnmorskebesök varje år och ungefär 250 personer genomgår hälsosamtal.

Det innebär att akutmottagningar och vårdcentraler avlastas betydligt. Man har också konstaterat att den psykiska ohälsan har minskat och att färre asylsökande nu vårdas på psykiatrisk klinik.

**Mer information: Annika Ågren, projektledare, Samariterhemmets husläkarmottagning
Landstinget i Uppsala län, 018-611 89 17, 0705-10 89 05, annika.agren@lul.se**

© RE-KOMP 2005 Text: m-produktion Bild: Jenny Lindhe Form: Mera text & form Tryck: Trosa tryckeri AB

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Equal

Ett utvecklingspartnerskap inom Europeiska socialfondens gemenskapsinitiativ Equal, Tema Asyl

Uppsala kommun
Landstinget Uppsala län
Migrationsverket Uppsala
NybyVision Uppsala
SECA projektledning KB

Röda Korset
Malmö stad
Migrationsverket Malmö
Region Skåne, Sydvästra Skånes
sjukvårdsdistrikt